

Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*Journal of Social and Cultural Studies*

www.toplumvekultur.com

Yıl/Year:2019, Sayı/Issue: 4, Sayfa/Page:81-100

**“SANA KRALIÇEYMIŞSİN GİBİ DAVRANACAĞIM”¹ KARA ROMANINDA
BİREY’İN TOPLUMSAL CİNSİYET VE SUÇ AÇISINDAN ONTOLOJİK OLARAK
DÜŞÜNÜLMESİ²**Nur Gülümser İLKER³**Öz**

Eserlerinde karakterlerin iç dünyasını, çevreleriyle olan ilişkisini, yaşamlarındaki ayrıntıları boğucu ve yıpratıcı şebir atmosferi içerisine yerleştirerek ustalıklı yazan çağdaş İspanyol yazar Rosa Montero’nun “Te trataré como a una reina” adlı romanındaki karakterler toplumsal normlar karşısında “anormal” olma niteliği taşırlar. Toplumsal cinsiyet bağlamında önemli veriler sunarken bizzat ve arzusu bakımından da ele alınacak bireylerdir. Yalnızlığa itilmiş ve arzularını hiçbir şekilde yaşayamamış, baskılanmış bir kadın olan Antonia; toplumsal, ailevi ve ablaki değerleri tümüyle göz ardı eden, arzularını olduğu gibi yaşayan Bella; zengin evli kadınlarla aşk maceraları yaşayan ve bu bağlamda evlilikten uzak duran Antonio çalışmanın örnekleyeceği karakterlerdir. Çalışmada arzusu kavramıyla Deleuze; bizzat kavramıyla Foucault ve olumlama düşünceleriyle Spinoza ve Nietzsche yönlendirici olacaktır. Bu bağlamda toplumun uygun görmediği yabut yanlış ve ahlak dışı olarak addettiği olguların toplumsal cinsiyete yüklenmiş kodlarla birlikte birey üzerinde yarattığı baskıya değinilirken, kişiye nasıl olumlayıcı bir şekilde yaklaşılacağı ele alınacaktır. Aynı zamanda bu bireyler suç kavramı içerisinde de düşünülecek ve suçun oluşumundaki toplumsal etmenlerden bahsedilecektir. Bu açıdan eser, kara roman olma özelliği taşır. Çalışmada; yanlış, kötü, uygunsuz olarak kodlanan davranışlar, düşünceler ve duygular bu olumsuz sıfatlarından uzaklaştırılarak ele alınacaktır. Anormal olarak görülen çeşitlilikler ve farklılıklar yaşamı olumlama ve mümkün kılma çerçevesinde düşünülecektir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Çağdaş İspanyol Edebiyatı, Rosa Montero, Kara Roman, Suç

**AN ONTOLOGICAL APPROACH TOWARDS INDIVIDUAL IN THE BLACK
NOVEL “TE TRATARÉ COMO A UNA REINA” IN THE CONTEXT OF SOCIAL
GENDER AND CRIME****Abstract**

This study will handle Rosa Montero’s, the modern Spanish author, novel titled “Te trataré como a una reina” with regard to the characters who ingeniously writes the inner world of the characters and their relationships with

¹ Türkçesi “Sana Kraliçeymişsin Gibi Davranacağım”. Can Yayınlarında İspanyolca’dan Türkçeye Ali Özçelebi tarafından çevrilmiş 1997 yılına ait bir basımı bulunmaktadır. Çalışmada orijinal İspanyolca metinden yararlanılmıştır. Alıntılanan kısımların çevirisi yazarın kendisine aittir. Çevirilerin kimi yerlerinde Türkçe metinden faydalanılmıştır.

² Çalışmanın dar bir kısmı “Universidad de Ankara, I. Simposio Internacional Sobre Literatura y Cultura Hispánicas, 22-23 de octubre de 2018” sempozyumunda İspanyolca bildiri olarak sunulmuştur. Bu makale, bildiri metninin genişletilmiş ve tekrardan ele alınarak farklı unsurlarla ve kavramlarla yeniden düşünülmüş halidir.

³ Öğr. Gör., TED Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Temel Bilimler Birimi, gulumsr.ilker@tedu.edu.tr , ORCID: 0000-0002-2151-2289

the others as well as integrating the details in their lives with overwhelming and backbreaking city atmosphere. Such that there are characters in the novel that cannot succeed in leading their lives as imposed by social norms and each of whom can be regarded as “abnormal” with regard to those norms. These characters present important data about the issue of social gender while they can also be handled with regard to pleasure and desire. In the study; Deleuze will be the leader for the concept of desire, Foucault for the concept of pleasure, Spinoza and Nietzsche for the affirmative ideas. Also, the work is a black novel. So, this study is also going to handle how a crime is formed in the society. Behaviors, ideas and feelings which are coded as wrong, bad or inappropriate will be handled in the study by moving them away from their negative attributions. Diversities and differences regarded as abnormal will be tried to be handled within the framework of affirmation and rationalization of the life.

Keywords: Gender, Contemporary Spanish Literature, Rosa Montero, Black Novel, Crime

Giriş

Çağdaş İspanyol Edebiyatı'nın, ayrıntıları ustalıkla işleyen roman yazarlarından olan Rosa Montero, “Te Trataré Como A Una Reina” (Sana Kraliçeymişsin Gibi Davranacağım) adlı romanında karakterlerinin iç dünyalarını, yaşadıkları mekânları ve toplumsal kuralların dışında yaşayan bireylerin var olma süreçlerini incelikli olarak vermektedir. Onun yarattığı karakterlerin her biri toplumun “normal”, alışılmış ve kanıksanmış yaşantısından uzağa düşmüş bireylerdir. Hem yalnızlıklarıyla hem de diğer insanlarla olan ilişkileri bağlamında “anormal” olarak değerlendirilebilecek yaşantı özellikleri gösterirler.

Eser, kara roman türünün özelliklerine benzer öğeler taşımaktadır. Kara roman türünde toplumsal sorunlar ve açmazlardan dolayı psikolojik olarak yıpranmış karakterler, ayrıntılı bir şekilde verilir ve bunun suça yönelme eğilimini arttırdığına işaret edilir (Rino Ponce, 2016: ss. 70-71). Bu karakterlerde, toplumun diğer bireyleriyle ilişkilerindeki olumsuzluk ve kendi kavramsal hapishanelerinin onları ittiği hezeyan, umutsuzluk, pişmanlık, suçluluk hissi ve dışlanmışlık halleri çok belirgindir. Yazar bu yönüyle, okuyucu ve inceleyiciye felsefi ve psikolojik sorunsallar da sunmuş olur. Bu karakterler toplum nezdinde, kendilerine uygun görülen ya da dayatılan bir hayat idame ettiremedikleri için ötekileştirilmiş, “anormal” olarak kabul edilmiş bireylerdir.

Romanın, kara roman olarak değerlendirilmesini sağlayacak başka unsurlar da bulunmaktadır. Bunlar, yazarın olağan dışı ruh halleri ve toplumsal ilişkiler yaşayan karakterleri sakin ve kanıksanmış bir üslupla ayrıntılaması; toplumsal baskıyla suça ve suçluluğa doğru evrilen bir bireyin, toplum tarafından ötekileştirmeye sürüklenişini askıya alıp göstererek değil, ince çizgi ve detaylara dayanarak sezdirme yoluyla vermesi bu unsurlarından birkaçıdır. Öyle ki Galán Herrera'nın (2008: s.62) belirttiği gibi kara romanda değişim halindeki ya da olaylar dolayısıyla değişen karakterlere rastlanır.

Bu noktada roman karakterleri üzerinden ontolojik analizler yapılırken “suç” kavramına bakılacak ve suç nedir, suç türleri hangileridir, sosyolojik ve psikolojik boyutta suç nasıl ele

alınmalıdır soruları sorularak, bu sorulara verilecek yanıtlardan hareketle suçluluk duygusunun ne olduğu, nasıl inşa edildiği romandan yola çıkarak ortaya konmaya çalışılacaktır. Daha sonra romandaki karakterler üzerinden bireysel ontolojik problem ele alınacak; Deleuze'un arzu, Foucault'un haz, Spinoza ve Nietzsche'nin yaşamı olumlama kavramları referans alınarak karakterlerin norm dışında kalmış yaşantıları incelenecektir. Çalışmada ayrıca, toplumda cinsiyetlere yüklenmiş kodlar ve görevler sorgulanacaktır. Geleneksel söylemlerin nasıl oluştuğu ve işlediği; cinsiyet ayrımlarından doğan baskılama ve ötekileştirmenin, karakterler üzerinden normativiteyi nasıl şekillendirdiği irdelenecektir.

Bu irdeleme de doğal olarak normun bireyin hayatında ne gibi bir sıkışma ve baskı oluşturduğu, insanın neden ve neyi arzuladığı, arzu üretme sebebi ve arzunun bireysel irade ve bilincin içinde mi dışında mı olduğu, arzuların ne zaman ne ölçüde baskılandığı sorularıyla genişleyecektir. Bir diğer yönden de maruz kalınan normlarla ve belki de yasaklarla hazların yönetimi, kısıtlanıp indirgenme, bireysel farklılığın toplumsal izdüşümleri, eserden hareketle ele alınacaktır. Farklı oldukları için öteki ve olumsuz görünen bireylerin nasıl olumlanabilecekleri de gösterilecektir.

1. Romanın Konusu

Madrid'in ara sokaklarının birindeki eski ve köhne bir barda hayatları iç içe geçmiş birbirinden son derece farklı karakterlerin ilişkileri, bu ilişkilerin toplumsal ve kişisel sebeplerden bir tür hezeyana ve suça yönelişi romanın konusudur. Romanın başkarakterleri Antonia ve Bella, birbirinden yaşam tarzları ve kişilik yapılarıyla son derece ayrı olan ellili yaşlarına merdiven dayamış iki arkadaşlardır. Antonia hiç evlenmemiş, yalnız, arkadaşsız, sosyal ilişki kurma yetisi zayıf, dindar, geleneklere son derece bağlı bir kadındır. Bella ise romanın ana mekânlarından biri olan köhne barda, Bolero şarkıları söyleyip org çalan, hayatın farklı yüzlerini tanıyıp pek çok şey yaşamış, zevke, heyecana arzu duyan, hiç evlenmemiş yalnız bir kadındır. Bunun dışında Antonia'nın takıntılı ve titiz parfüm tasarımcısı kardeşi Antonio da üçüncü bir ana karakter olarak karşımıza çıkar. Son derece bencil ve sert söylemleri biri olarak tanıtılan Antonio zengin erkeklerin "histerik", yalnızlığa ve ilgisizliğe mahkûm edilmiş süslü eşleriyle tutkulu aşk yaşayan yalnız bir adamdır. Diğer yandan, kara roman atmosferini hissettiren, toplumsal normların ve ahlak kurallarının ne denli önemli olduğunu "hatırlatan" komiser García ve toplumsal cinsiyete yüklenmiş beklentileri yeri geldiğinde vurgulayan köhne barın sahibi Menéndez de ana karakterlerin yanında yardımcı karakterler olarak karşımıza çıkar. Antonia'nın yıllar boyunca baskılamış olduğu cinsel arzuları, Bella'nın hayata bağlılığının yanında kendisini sevecek ve

önemseyecek bir erkek arayışı, Antonio'nun zengin ve yalnız kadınlarla tecrübe ettiği yasak aşk tutkuları, García'nın kendisinin hor gördüğü ama yine kendisinin gizlice tecrübe ettiği "ahlaki yozlaşma" söylemleri ve denetlemeleri, Menéndez'in sakın görünüp laf arasında ima ettiği "sapkın" düşünceleri, ele alınan ve analiz edilecek sorunsallar için önemli verilerdir. Ellili yaşlarda, hiç evlenmemiş ve cinsel tecrübesi olmamış Antonia'nın kendinden yirmi yaş küçük Damián'la gizli ilişkisi, Bella'nın tek gecelik ilişkileri arasında bulmayı umduğu gerçek aşk arayışı, Antonio'nun bencilce inşa ettiği yasak aşkları eserin ana olay örgülerini oluştururken, aynı zamanda bunlar suça teşvik eden ve yol açan olgular olarak da kabul edilebilir. Romanın sonunda iki tür suç karşımıza çıkar; ilki Antonia'nın normlara karşı gelerek ahlak dışı bir eylemde bulunma suçu; ikincisi ise mevcut mutsuzluğunun üzerine binen travmatik olaylara maruz kalan Bella'nın bir anlık bir öfke nöbeti sonucu işlediği suç tam olarak kara roman tarzında işlendiği gibi sosyolojik ve psikolojik altyapılarla verilmiştir. Çalışmada da bu karakterler yaşantıları, duyguları, hayal kırıklıkları ve eylemleriyle ele alınırken ontolojik boyutta irdelenecektir.

2. Cinsiyete Yüklenen Değer: Toplumsal Cinsiyet

Bu başlık altında, kadın ve erkek ayrımı üzerinden romanda belirlenmiş davranışlar, düşünceler ve duygular ele alınmaktadır. Toplumda kadın ve erkek için öngörölmüş farklı kodlar vardır ve bu kodlar genelde bir adaletsizlik mekanizmasını işaretler. Kadın ve erkek karşıtlığı ve dayatmaların toplumsal olarak nasıl bir şekil aldığı ve bireyleri nasıl etkilediği romandan örnekler verilerek açıklanacaktır. Bu sebeple, açıklama psikanaliz çerçevesinde histeri kavramına değinilerek yapılacak ve bu kavram sorgulanacaktır.

Toplumsal cinsiyet, toplumda cinsiyet karşıtlığı yaratan, doğallaştırma mefhumundan faydalanarak belli başlı normları cinsiyetin kendi doğası gibi dikte edip ahlaki bir altyapı oluşturan, toplumun yapısını ve bireysel yaşamı şekillendiren bir kavramdır. Böylelikle bu kavram kadın ve erkek olmanın öz ya da doğuştan olduğunu dikte ettiren kısıtlayıcı ilişkiler ve yapılar öne sürer. (Saygılıgil, 2016: ss. 8-9). Swab'e (2018: ss. 60-61) göre kadının ilgi alanları ve erkeğin ilgi alanları daha doğmadan belirlenmektedir¹. Örneğin kız çocukların oyuncak bebeklere yönelirken erkek çocukların araba ve oyuncak silahlara yönelmesinin yalnızca biyolojik kökenli olduğu kabul edilmektedir. Öte yandan bunun belli bir ölçüde doğru olduğunu savunan ama yine de tamamen böyle biçimlenmediğini iddia eden bilim insanı ve düşünür olduğunu söylemek gerekir. Örneğin Kaya (2011: ss. 65-66), cinsiyet yönelimlerinin ilgi alanlarının toplumsal kodlarla öğrenilmiş olabileceğini, sadece biyolojik kökenli olmadığını belirtmektedir. Bir erkek çocuğunun oyuncak silaha ve arabaya ilgi gösterebilmesi için önce o nesnenin ne ve neyin taklidi olduğu, nasıl bir işlevi

bulduğunu öğrenmesi gerekmektedir. Bu öğrenme süreci de zaten kendi içerisinde toplumsal bir norm taşımaktadır. Öğrenmeyi yalnızca biyolojik kökene bağlamak kuşkulu bir yaklaşımdır. Bir diğer yandan Adler (2003: 17.) de genetik olarak adlandırılan pek çok şeyin aslında öğrenilmiş olabileceğini, her şeyden genlerin ve biyolojinin sorumlu olmadığını ifade etmektedir.

Kadın ve erkek karşıtlığı çerçevesinde kadına ve erkeğe biçilmiş görevler, yaşam tarzları, ahlaki tutumlar ve davranışlar belirlenmiş olur. Bunlar, sonrasında birer norma dönüşür. Devamında ise “normal” ve “anormal” olarak addedilen davranışlar belirlenir. “Normal” ya da “anormal” olan bireye ait ya da bireyin kendisinden ortaya çıkan sıfatlar değildir; topluma göre şekillenen ve anamlanan sözcüklerdir. Bu sıfatlar toplumun benimsediği, alışkanlık haline getirdiği norma “uygun” ya da “uygunsuz” olarak ifade edilebilir. Foucault (2004: s. 58) anormal bireyin ihlallerinin kozmik-doğal değil; dünyevi-kurumsal olduğunu ve sıradanlığı sebebiyle tanımlanmasının zor olabileceğini söyleyerek kavramın toplumsal boyutuna işaret eder. Sarıtaş (2016: 311-312), kişinin özne olabilmesi ve normlar arasındaki ilişkiyi ifade ederken bireyin tanınabilirliğini sağlayan şeyin normlar olduğunu, normların bazı bireyleri tanınabilir kılarken bazılarını tanınamaz kişiler olarak kurduğunu söyler. Devamında yine normların toplumsal pratiklerin normleştirme standartları olarak iş gördüğünü ve yaşamamızı sağlayan tanınmanın normlara bağlı olduğunu vurgulayarak normatif tanımlara uymayan kişilerin öznelüğünün tanınmaz olduğunu ifade eder. Butler (2005: s. 27) ise bu durumun adaletsizliğine, yaşamsal olasılığın daraltılmasına işaret ederek, normal (ve tanınan – kabul edilen) bir birey olabilmek için kendimizin dışında gelişen, kendimizin üretmediği kavramlara, adlara ve kategorilere bağlı olmak zorunda olduğumuz gerçeğini eleştirir.

Bu bağlamda toplumda normatif bir düzen oluşturulur. Cinsiyetlere² birey olabilme ve tanınabilme adına görevler, adlar, kavramlar ve kategoriler yüklenir. Kadına evlilik, çocuk doğurma, aileye sahip olma idealleri aşılırken, erkek daha özgür bir perspektifte konum elde eder. Elbette ahlaki normlarda da bu karşıtlıklarda bir adaletsizlik söz konusudur. Erkeğin gönül eğlendirmeleri ve heyecanları mazur görülüp “doğasının” bir parçası olarak meşrulaştırılırken, kadının herhangi bir “uygunsuz” gönül ilişkisinde bulunması ahlaksızlık, doğanın gereği olan “kutsal” annelik kurumuna hakaret ve aşağılık bir durum olarak kabul edilir. Örneğin romanda şöyle bir cümle karşımıza çıkar:

“Babası sonunda yoldan çıkmış, kasabada hatırı sayılır servetini hayat kadınlarıyla yiyip tüketmişti, ama nihayetinde bu anlaşılabilir ve erkekçe bir kusurdu” (Montero, 2007: s. 16).

Erkek, çevre hoş görüsüyle hayatını zevk içinde yaşamak istemekte, bu durum onu ekonomik anlamda bir çöküşe itse bile bu normal karşılanmaktadır. Çünkü bütün bu eylemler erkekçe, erkeğin doğasına uygun bir şekilde yapılmıştır ve bu yüzden yanlış bir şey yoktur. Çalışmada, sözü edilen babanın yaptığına doğru ya da yanlış olduğu tartışılmamaktadır. Temel amaç, bu eylemlerin kadınlar için gayri ahlaki bir tutum olarak nitelendirilirken, erkekler için meşru ve kabul edilebilir sayılmasının nedenleri üzerindedir. Kaygı, eylemin kendisinde değil, zihniyete yöneliktir. Bu adaletsizliği üreten ve yaşamları dayatan mekanizmalara işaret etmektir. Toplumsal algı olarak sanki kadının gönül heyecanları, tutkuları, erkeğin hissettiği gibi hercaillikleri olamazmış gibi düşünülmektedir. Oysa bu tip durumlar cinsiyetle alakalı değildir; insanın yapısıyla alakalıdır. Normativite, erkeğe “erkek” gibi olmayı dikte eder. Erkek kollayıcı, duygusallıktan uzak, evini koruyan, para kazanan bir tip olarak çizilir. Bunun dışında kalan erkek tipleri hor görülür. Tasarıma, moda, mutfığa ilgi duyan ya da duygusal, naif karakterdeki erkekler zayıf olarak benimsenerek ötekileştirilir. Benzer şekilde erkeksi özellikler taşıyan, sert yapılı, ev işlerine ilgi duymayan veya yeteneği olmayan, gönül ilişkilerine hevesli ya da aile kavramına kendisine uygun görüldüğü gibi değer vermeyen bir kadın da dışlanır. Normal “kadın” olarak kabul edilmez. Miranda-Novoa (2012: s. 345) bu durumu, kadınların kapasitelerinin ve yapabileceklerinin kısıtlanması olarak ifade etmektedir. Foucault (2016: s. 186) ise bunu “erkekler tarafından hazırlanan bir erkek ahlakı” olarak kabul ederek erkil bir düzene işaret etmektedir. Böylece bireyin yaşayabileceği olasılıklar ve yapabilecekleri engellenmiş olmaktadır. Oysa sözü edilen eylemlerin ya da karakter özelliklerinin belirtildiği gibi cinsiyetle alakası yoktur. Bunlar geçişli özelliklerdir, her bireyde, her karakterde kendini gösterebilir. Fakat Etchezahar (2014: s. 135) normatif düzenin toplumun devamı için homojen bir yapı tesis ettiğini belirtir. Böylece kenarda kalan her farklılık çemberin dışına atılmış olur.

Edebi eserler farklı ve çeşitli varoluşlara işaret eden karakterler yarattığı için önemlidir. Edebi eserlerde “Başka varoluş imkânlarına” (Deleuze ve Guattari, 2014) rastlanmaktadır. Rosa Montero’nun ele alınan romanında, tam olarak buna örnek gösterilecek karakterlerle normal ve anormal karşıtlığı görülmektedir. Karakterler normun dışında kalmış, ötekileştirilmiş, toplumun uygun gördüğü bir hayat düzeni kuramamış bireyler olarak çizilir. Okuyucu, karakterlerin konuşmalarından kendilerine neyin buyruklandığını ya da neyin “doğru-normal” ve neyin “yanlış-anormal” sunulduğunu anlar. Doğruların ve yanlışların, karakterlerin hayatlarını nasıl etkilediği ve onların duygusal dünyalarıyla sosyal ilişkilerini nasıl şekillendirdiğini de görür aynı zamanda.

Romanda, gençlik yıllarında içinden geldiği gibi normlara aldırmadan davranması konusunda Antonia babasından şöyle bir uyarı almıştır:

“Sınıfına ve durumuna uygun bir şekilde, bir hanımefendi gibi davranmalısın” (Montero, 2007: s. 16).

Cümle, toplumsal bir sınıftan beklenen normu işaretlemektedir. Üst sınıftan bir bireyin, kendinden alttakilerle benzer davranış özellikleri göstermemesi gerekmektedir. Böylece sınıf ayrımı, normu biçimlendirmektedir. Öte yandan “hanımefendi” gibi olmak ifadesiyle kadın-erkek karşıtlığı içine yerleştirilen görevler ve kısıtlamalar da vurgulanmaktadır. “Senin yaptıklarını bir erkek yapabilir, ya da alt sınıftan bir kız yapabilir. Ama sen yapamazsın.” cümleleri kadın olmanın –dahası üst sınıftan bir kadın olmanın- birey üzerinde oluşturduğu baskıyı ve baskının karakter üzerindeki değiştirme gücünü göstermektedir. Antonia’nın doğal şekliyle bir karakter inşa etmesi norm karşısında zorlaşmakta, direnci ise yeni bir karakter üretimine evrilmektedir. Oysa “düşünmeyi ve normları cinsiyet temelinden kurtarmak” (Kılıç, 2013: s. 113) daha yaşanılabilir ve farklılıklara kucak açan bir toplum oluşturabilir. Burada, şu soruları sormak kaçınılmaz olmaktadır: Bir kadının yapması ve yapmaması gerekenleri belirleyen nedir? Bunların kaynağı neresidir ve ayrıma gerçekten gerek var mıdır? Soruların cevabı, Foucault’nun (2016) vurguladığı gibi “erkil bir düzenin mekanizmasıdır ve erkil bir varoluşa hizmet etmektedir” yargısında yatmaktadır.

Romanda diğer yandan Antonio hoşlandığı kadını elde etmek istemektedir ve onunla ilgili hayaller kurarken şöyle demektedir:

“Ama Vanessa onundu, yalnızca onun, onu hizaya sokmayı üstlenecekti” (Montero, 2007: s. 176).

Bu cümleler şu soruları da beraberinde getirir: Bir erkek bir kadını neden hizaya sokmak, şekillendirmek ihtiyacı duyar? Kadın neden dayatandır da dayatan değildir? Ya da neden birilerine bir şey dayatma ihtiyacı duyulmaktadır? Bu soruların cevabı da yine erk kültüründe yatmaktadır. Kadın da bu rolü belli bir ölçüde bilinçsiz bir şekilde kabul eder. Kabul etmese bile diğer türlü toplumda kabul görmeyeceğini ve zorluklar yaşayacağını ön görerek sisteme ayak uydurmak durumunda kalır. Böylece “bedenler sürekli ve zor kullanarak tekrarlanan normların şeklini alır” (Ahmed, 2017: s. 182). Nasıl bir yaşam biçimi belirleneceği ve kimle nasıl bir ilişki geliştirileceği, bu dayatmalarla şekil alır ve birey de kendisini yeniden üretir.

Örneğin romanda yine Antonio tarafından söylenmiş şu satırlar dikkat çeker:

“Bu kadınları yoldan çıkaran romantizmdir” (Montero, 2007: s. 68).

Burada iki şey göze çarpmaktadır. Öncelikle yine kadına giydirilmiş bir önyargı giysisi: Romantizm. Kadından romantik olması beklenmekte, romantizm duygusallık ve zayıflıkla ilişkilendirilerek kadına yakıştırılmaktadır. Yani bir erkeğin romantik olması hor görülecek bir durumken, kadının romantik olması onun doğasının bir parçası ve yine doğasından gelen bir zayıflık olarak algılanmak istenmektedir. Öte yandan “yoldan çıkmak” deyimini de sorgulanamaya

açıktır: Yoldan çıkmak nedir ve nasıl yoldan çıkılır? Açıkça sezdirilen odur ki kadınlar doğaları gereği zayıf oldukları için yoldan çıkmaya meyillidirler. Bir erkeğin yoldan çıkması, yoldan çıkmak değil de erkekçe bir eylem olabilir ancak. Bu bağlamda bütün eylemler de anlamlandırılmış ve bireylere öğretilmiştir. Bir eyleminden, duygularından ya da düşüncelerinden dolayı birini yoldan çıkmış olarak değerlendirmek mümkün olabilir. Bu kavramı toplumun kendisi yaratır, öğretir ve dayatır. Böylece yoldan çıkanlar dışlanır ve ötekileştirilerek anormal görülmeye başlar.

Romandaki bir diğer karakter olan bar sahibi Menéndez'in de genç kadına yönelik sözü, toplumun genel algısına işaret etmektedir. Öyle ki içki içmeyi, gezmeyi, lüksü, erkeklerle arkadaş olmayı seven genç Vanessa'yı arzulasa da aşağılamaktan da geri durmaz:

“Ama o evleneceğim tipte bir kadın değil” (s. 89).

Burada da kadınlar arasında bir karşıtlığın varlığı anlaşılmaktadır: Evlenilecek ve evlenilemeyecek tipte kadınlar. Bunu belirleyen, bir kadını evlenilir ya da evlenilmez kılan özellikler, davranışlar nelerdir? Sınıf ayrımının dışında hangi alışkanlıklar belirleyicidir? Burada da toplumun “ahlak” adını verdiği baskılayıcı ve dikte edici mekanizması devreye girmektedir. Bir kadın sosyal bir varlık olmaktan uzak, evine bağlı ve kocasına sadık olup ev işlerini son derece iyi bir şekilde gerçekleştirirse “evlenilecek” kadın olma vasfına ulaşmaktadır. Öte yandan belli başlı biyolojik sebeplerden dolayı üreme özelliği olmayan, tek bir erkeğe bağlanamayan, sert mizaçlı, eğlenceye düşkün, çocuk doğurmaya hevesli olmayan, meslek edinmek isteyen, barlarda sarhoş olmaktan zevk alan kadınlar ötekileştirilip, anormal addedilerek toplumsal konumu açısından “evlenilmeyecek” olarak nitelendirilmektedir.

Bir yandan romanda Antonia'nın hislerine dair şöyle bir vurgu yapılmaktadır:

“Antonia her yalnız kadın gibi bir erkeğin bakımına ihtiyaç duyuyordu” (s. 63).

Diğer bir yandan Bella ise kadın için toplumdaki tehlikeyi öngörürken yine normların şekillendirdiği gerçekliğe işaret eder:

“Dünya yalnız yaşayan kadınlara göre değil, [...] şu feministler ne düşünürse düşünsün” (s. 27).

Böylelikle onların yaşamı ve durumları da belirlenmiş ve şekillendirilmiş olur. Peki, bu tip toplumsal yargılar ve dışlamalar bireyi ne ölçüde etkilemektedir? Bunun cevabı da normların; bireyin hayatını, duygularını, fikirlerini, alışkanlıklarını şekillendirebilen bir mekanizma olarak işlerken, toplumsal boyutta büyük bir iktidar gücüne dönüşmesinde yatmaktadır. Durkheim'ın (1982: s. 4) belirttiği gibi “fikirlerimiz ve eğilimlerimizin çoğunu kendimiz geliştirmeyiz, bize dışarıdan gelirler ve kendilerini dayatırlar”. Örneğin Menéndez'e evlenilecek bir kadın tipini dayatan ve kabul ettiren, Antonia'nın evine bağlı dindar ve erkeklere kapalı bir kadın olmasına sebep olan, bir kadının bir erkeğe ihtiyacı olduğuna inanan ve arzularından dolayı kendisini suçlu

hissetmesine yol açan süreç nasıl işlemekte ve dayatılmaktadır? Dolayısıyla belli bir yaşam alışkanlığını devam ettiriyor olmak, özgür iradeyle doğrudan bağlı olmayabilmektedir. O şekilde öğretildiği, buyruk haline getirildiği ve dini-politik-kültürel söylemlerle meşrulaştırıldığı için hiç sorgulamadan kabul edip, doğrunun o olduğu düşünülmemekte ve inanılmaktadır. Oysa çoğunluğun alışkanlıkları üzerinde kafa yormak ve bunların sebepleri ve bireyi biçimlendirici yönlerine dair düşünceler geliştirmek gerekmektedir. Sara Ahmed (2017: s. 20) “ben ve biz, başkalarıyla temaslarımızla şekilleniriz ve hatta o temasların şeklini alırız” diyerek, bu konuda yeterince toplumsal düşünce üretilmediğini göstermektedir.

Romana bu anlamda bakıldığında başkarakter Antonia'nın hiç cinsel ilişki tecrübe etmemiş olması onun toplumsal normlardan doğmuş özelliğidir. Ya da dindar ve dışarıya kapalı oluşu da yine çevresinin kendisine olan baskısıyla üretilmiş bir özelliktir. Bir başka ortamda ve koşulda Antonia yine bu denli kapalı ve arzuluymaktan suçluluk duyar mıydı?

Romanda, inşa edilmiş kadın karakterler vasıtasıyla kadına biçilmiş “histerik” tipin de eleştiriye açık olduğu ortaya çıkmaktadır. Örneğin Antonio, kız kardeşi Antonia'nın bir anlık üzgün haliyle karşılaştığında şu sözleri sarf eder:

“Şimdi bana yine ayılıp bayılma numaralarından birini yaparsın. [...] Bu kadınların ağlamaya başlaması, ille de bir histerik bayılma sahnesi sunması gerek” (Montero, 2007: s. 70).

Böylece histeri de kadına yakıştırılan, kadınla özdeşleştirilen, diğer bir yandan hor görülen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Ağlayıp sızlamak, ayılıp bayılmak da bu görüşe göre olumsuz olarak nitelenecek eylemler olarak kodlanmaktadır. Bütün bunları olumlu ya da olumsuz olarak dayatan kim veya nedir? Bu mekanizmanın oluşması da eylemlere yüklenen anlamla ve toplumda kabul görmesi beklenen davranış biçimleriyle mümkün olmaktadır. Bir kadına duygusallık, zayıflık yakıştırılırken, belki de sözü edilen eylemler ona görünmez bir toplumsal baskıyla öğretilmektedir. Psikanalist Bella Habip'in histerik kadınlar hakkındaki taraflı söylemleri de bu bağlamda eleştirilecek birer ifadeye dönüşmektedir. Belli bir ölçüde toplumun, hekimlerin ürettiği “ayılıp bayılan histerik kadın” söylemi eleştiriyor görünse de bilimsel anlamda kanıtlamaya ve açıklamaya çalışılmaktadır³.

Temelde psikanaliz hep bir yoksunluktan, eksik kalmışlıktan beslenen bir yapı olarak açıklanır. Bu bağlamda şöyle dememiz gerekirdi: Antonia histerik bir kadın çünkü hiç cinsel ilişkisi olmamış, ailevi yaşantısında eylemleri sürekli kısıtlanmış, evlenmemiş, çocuk doğurmamış, menopoz dönemine yaklaşmış ve hala bakire. Öyleyse, histerik olarak adlandırmak için her altyapı mevcut sayılabilir. Peki, hiçbir şekilde bunları yaşamamış olan bir insan buna benzer histerik tutumlar sergilemez mi? Neden bir şeylerin eksik kalmış olmasını kodlayarak bunun üzerinden

gelişmiş olabilecek psikolojik sorunlarla kadınlar yeniden şekillendirip üretilir? Ayılıp bayılma krizlerinin fizyolojik ve psikolojik boyutları tek bir kanala indirgenmeden ne derecede tartışılmaktadır? Bu karşıtlık nereden çıkıyor? Duyguların ve hislerin yarattığı fizyolojik boyutlara ne ölçüde nesnel⁴ yaklaşılmaktadır? Zayıf olmak, duygusal olmak, arzuluyor olmak, kolayca ağlayıvermek gibi eylemlerin anormal ve aşağıda olarak görülmesi de öğretilmiş olgulardır. Daha nesnel bir tutumla, psikanalizin yaptığı gibi tek bir kaynağa indirgenmeden ele alınmaları gerekmektedir. Psikanalizde birey anne-baba-çocuk üçgenine kısıtılır. Böylelikle bireyin evlenmesi ve çocuk sahibi olması beklenir. Direk (2013) psikanalizi toplumsal üretimin araçlarından biri olarak nitelendirir, normativiteyi yeniden ürettiği söyler ve psikanalizin ele aldığı şekliyle anne, baba ve çocuktan oluşan çekirdek ailenin bir norm olarak dayatıldığını ekler. Örneğin; psikanalist bir feminist olan Kristeva'da (1980) kadınlığı annelikle ilişkilendirir ve bazı feminen tutumları bu altyapıyla açıklar. Bu bağlamda da annelik bir norm olarak dayatılır. Bunların dışında kalan bireyler anormal ve eksik kalmış olarak varsayılır. Deniz Kemik'e (2014: s. 43) göre bu bağlamda psikanaliz aslında geniş çapta kapitalizmin işleyişine hizmet etmektedir⁵.

Benzer bir şekilde de Foucault iktidar güçleri tarafından hazların kontrol altına alındığını, kişinin neyden haz duyup neyden haz duymayacağını belirlediğini ve böylece toplumun şekillendirilerek aile kurmaya itildiğini söyler (Foucault, 2016). Çalışmanın ilerleyen kısımlarında arzu ve olumlama kavramlarıyla birlikte iktidar yapılarının bir üretimi olan psikanalizin ve diğer türevlerin asıl amacının arzuyu kontrol altına alarak, onu bir şeyin eksikliğiymiş gibi sunarak aslında toplumsal normların devamına hizmet ettikleri görülecektir. Öyle ki romandaki karakterler, hazları, arzuları, yaşam tarzları itibarıyla normun uygun gördüğü formdan uzak anormal bireylerdir. Bu da şu anlama gelir: “Bu normları tam olarak takip etmeyen varoluş olasılıkları” (Ahmed, 2017: s. 195) vardır.

3. Arzu, Haz ve Suçluluk Duygusu

Bu bölümde arzu ve haz kavramlarına değinilecek ve bu kavramlar üzerinden karakterlerin davranışları, düşünce yapıları ve alışkanlıkları sorgulanacaktır. Öyle ki kişinin neye karşı haz duyduğu ve nasıl arzuladığı da kendisine dayatılmaktadır. Bununla beraber toplumun farklılığa ve çeşitliliğe neden kapalı olduğuna da değinilirken “farklı” olanın nasıl olumlanabileceğinden bahsedilecektir. Son olarak da duyulan hazlar ve arzulardan dolayı, kişinin ne gibi bir suçluluk duygusuna kapıldığı ve aslında bu suçluluk duygusunun da kendisine öğretildiği ifade edilecektir.

Arzu nedir? Neyi, neden arzularız? Neyi arzulayacağımıza karar verebilir miyiz? Nasıl oluşur arzular? Son derece içkin olan arzu toplumsal boyutta nasıl işler? Açık olan şudur ki neyi

arzuladığına kişinin kendisi karar verememektedir ve neden arzuladığını bilmemektedir. Arzu özgür iradenin bir ürünü değil de dış bilinçten aktarılan bir veri olarak belirmektedir⁶. Çeşitli temasların, ilişkilerin, karşılaşmaların, koşulların ve ortamların bileşiminden türemektedir. Bu sebeple her bir insanın apayrı yapısından ve çeşitli temaslarından sonsuz sayıda arzu meydana gelir. Arzunun kuralı, tek bir biçimi yoktur. Farklı ve çeşitlidir. Olasılık doludur. Cinsiyet, yaş, sınıf, tür gözetmemektedir. Sonsuz sayıda dinamiklere sahiptir.

Eğer arzuyu kişi kendisi bilinçli bir şekilde üretilip şekillendiremiyorsa, arzuladığı bir şeyden dolayı nasıl sorumlu tutulabilir? Örneğin; bir kadına uygun görülen “doğru” bir erkeği seçmesi, çocuk doğurması ve yuvasını idame ettirmesidir. Kadının bunu arzulaması gerektiği anlaşılır. Fakat kadın çok farklı boyutlarda bir arzu ürettiğinde ne olur? Üstelik bundan kendi iradesi sorumlu değilken.

Romanda Antonia'nın kendisinden yirmi yaş küçük bir delikanlıya âşık olup onunla devam eden cinsel bir birliktelik kurması; Bella'nın tek gecelik ilişkiler yaşamaması; Antonio'nun evli kadınlara âşık olması toplumun ahlaken uygun bulmadığı davranışlardır. Toplumda onlar normlara karşı çıkan, aile kuramamış, çocuk doğurmamış⁷, kendilerine uygun olabilecek bir eş seçememiş anormal bireyler olarak tanımlanırlar. Ömrü boyunca hiçbir erkekle herhangi bir ilişkisi olmamış olan Antonia çocuğu olabilecek yaştaki genç Damián'ı arzular. Hem cinsel hem duygusal anlamda. Peki, bu arzu Antonia'da nasıl oluşmuştur? Kendisinin bilerek ürettiği bir arzu mu yoksa az önce bahsettiğimiz gibi çeşitli dinamiklerin bir araya gelmesiyle oluşan ve aslında gayet olağan sayabileceğimiz bir arzu mudur bu? Antonia bu arzusunun dolayı sorumlu değildir. Toplum bunu belli bir ölçüde kabul etse bile, bu sefer de bu arzularını bastırması ve göz ardı ederek kendisini kontrol etmesini söyleyecektir. Fakat neden kişiden arzularını bastırıp onlara hâkim olması istenir?

Arzunun bir eksiklikten dolayı oluştuğu iddia eden psikanalize karşı Deleuze ve Guattari (akt. Kemik, 2014) “arzu bir eksiklik olmadığı gibi arzulamak da bir şeyin eksikliğini hissetmek değildir. Aksine arzudan türeyen her şey ihtiyaçtır” Kişinin bir şeyi arzu ediyor oluşu ya da alışılmış-kanıksanmış eylemlerin dışındaki isteklerde veya ilişkilerde oluşu, geçmişte yaşanan bir travmadan, eksiklikten veya yoksunluktan oluşmaz. Arzu, o zaman dilimi içerisindeki bilinç, ortam, koşul ve ilişkilerin devinimleriyle oluşur. Psikanalizin savunduğu şekliyle arzusunun yoksunluktan doğduğu görüşü olumsuzlayıcı ve reaktiftir. Arzu, psikanalistlerin öne sürdüğü gibi olumsuz kökenli değildir. Arzu doğaldır ve olumludur. Nietzsche arzusunun temelini yoksunluğa ve travmaya bağlayan düşünürlerin temelde olumsuzlayıcı ve hınç dolu bir bilince sahip olduğunu söyler (Nietzsche, 2016).

Belki de Antonia için arzulamak ömür boyunca ihtiyaç duyduğu bir şey olmuştur. Fakat arzulamak ona “yanlış” bir şey olarak öğretilmişinden dolayı sürekli kendisini baskılamış ve erkeklerden soyutlamıştır. Peki, “bize durmadan ‘bu yaptığın yanlış’ diyen kim?” (Yücefer, 2017, s. 89). Burada bireye dayatılan bir ahlak normu var. Bazı eylemler ahlaka uygunken bazıları değildir. Deleuze (2006: s. 114) şöyle der: “Ahlak eylemleri ve niyetleri aşkın değerlerle ilişkili olarak yargılamaya dayanan özel tipte zorlayıcı kurallar bütünüdür”. Bu aşkın değerler bireyin özgür yapısını baskılayıp, ona kural direten yapılardır. Din, ideoloji, erk, gelenek, kültür... Bunların hepsi aşkın birer yapıdır ve toplumu bir merkezden çembere alarak, üretip şekillendirir. Bu çemberin, yani aşkın değerlerin dışında kalanlar kabul görmezler. Sara Ahmed (2017: s. 136) ise şöyle ekler: “Ahlaki gelişimin öyküsü sosyal normların, özellikle de cinsel davranış normlarının yeniden üretilmesiyle ilişkilidir”. Bu anlamda Antonia’nın kendisinden yaşça çok küçük bir delikanlıya ilgi duyması kabul edilemez bir durumdur. Aynı şekilde Bella ve Antonio’nun da hayatlarını birlikte idame ettirecek belirli birini seçmemesi ve çeşitli kişilerle ilişki kurmaları da cinsel davranış normlarına aykırı kabul edilir.

Antonia’nın gizli ve kabul görmeyecek ilişkisi ortaya çıktığında genç Damián’a şu sözler sarf edilir:

“Bak çocuk, seninle erkek erkeğe konuşalım: Bunun bir sapıklık olduğunu görmüyor musun? Senden bu kadar büyük bir kadınla ne yaparsın? Kendi yaşındaki kızlarla çıksana be adam” (Montero, 2007: s. 209).

Burada hem yaşa hem de cinsiyete yüklenen anlamlarla katmanlaşan bir durum ortaya çıkar. Yaşça büyük bir kadın ve genç bir erkeğin cinsel ilişki kurması “sapıklık” olarak nitelendirilir. Diğer yandan kişinin kime, nasıl âşık olacağı da belirlenmiş olur. Buna göre bir erkek yalnızca kendi yaşlarındaki (ya da alışılmış haliyle kendinden yaşça küçük) bir kadına âşık olabilir. Bir eylemin “sapkın” olarak tanımlanmasına yol açan nedir? Aynı sınıftan, aynı yaştan olmayan, ortak bir sosyal konumları bulunmayan iki kişinin ilişkisi neden “sapıklık” olarak nitelendirilir? Foucault (2016) bu bağlamda önceki başlıkta da bahsettiğimiz gibi hazların kontrol altına alınmak istenmesinin toplumsal bir politika olan biyoiktidar mekanizmalarınca oluşturulduğunu belirtir. Kime ne tür bir haz duyacağımız belirlenmiştir. Böylece çekirdek aile kurumuyla toplumun devamı sağlanmak istenir. Haz duyacağımız kişinin, yaşı, cinsiyeti ve sınıfı önem kazanır. Foucault (2016) devamında arzuların ve cinselliğin iktidar güçleri tarafından (ki bu güçler hayatın her alanında, ilişkilerin ve temasların her köşesinde beliren, düzensiz, ansız ve kontrol edilemez oluşumlardır) şekillendirildiğini, ideal arzu ve cinselliğin söylemlerle ve normlarla dikte edildiğini, böylece üremeye ve otoriteyi güçlendirmeye hizmet ederek kontrol altındaki ilişkileri şekillendirdiğini belirtir. Bu normativedir. Bu bağlamda üremenin olanaksız olduğu ilişkiler,

kenarda kalan arzular ve farklılıklar dışlanır, ötekileştirilir ve yasaklanır. Antonia ve Damián'ın ilişkisi de üremeyi desteklemeyen bir ilişkidir, öyle ki Antonia hâlihazırda delikanlının annesi yaşındadır ve menopoz geçirmektedir. Alışılmış dışı bir ilişki türü olması normlarca dışlanmasına yeterlidir. Benzer şekilde Bella'nın da yaşam tarzı üremeyi desteklemez. Çünkü ne evlidir ne de tek bir kişiye sadakat gösterir. Aynı şekilde Antonio'nun da hayatı bu çizgide ilerler. Sara Ahmed (2017: ss. 182-183) şöyle der: “(Hetero)normativite kişinin hangi bedenlere meşru bir şekilde potansiyel sevgili olarak yaklaşabileceğini ve hangilerine yaklaşamayacağını belirler”. Kişi buna göre şekil alır ve alışkanlıklarını ve hislerini buna göre uyarlamaya çalışır. Fakat görünen odur ki, ömür boyu bu iktidar mekanizmalarına boyun eğen Antonia, nihayetinde bütün bu normların dışında kalan bir haz duymaya ve arzu üretmeye başlar. Böylece “normatif talepler” (Grosz, 2011: s. 19) tarafından anormal olmaya itilir.

Romanda karakterlerin farklı yapılarından dolayı hor görüldüklerini ifade eden satırlara rastlanır. Örneğin Antonia normal bir kadın özelliklerine bile sahip değildir:

“Ondan beklenen tek şey ev işleriydi ama o, bu aptalca işleri bile vaktinde yetiştirmekten acizdi. Evet, işin doğrusu her zaman elinden geleni yapardı. Tüm giysileri yıkar, ütüler, söküklüklerini dikerdi. Ama düğmeler ya tam yerine dikilmemiş ya da en olmadık yerlerinden tutturulmuş olurlardı” (Montero, 2007: s. 63).

Burada evinde her işi en iyi şekilde yapması beklenen tek tip kadın dışında kalmış farklı bir kadınla karşı karşıya kalınır. Antonia farklıdır. Her ne kadar kendisinden beklenildiği gibi dini vazifelerini yerine getirip, toplumun düzenine ayak uydurmaya çalışsa da yapısal bir yetisizliği vardır. Burada “yetisizlik” kavramı olumsuz değil, nötr bir anlamda kullanılmaktadır. Çünkü iyi ya da kötü eylemler yoktur, yalnızca eylemler vardır. Antonia'nınki de yalnızca öyle bir oluşum, karakter ve yapıdır. Yargılanacak bir nitelik olarak tanımlanamaz. Fakat topluma göre bu kabul görmeyecek bir fark ve çeşitliliştir. Nasıl olur da bir kadın işlerini doğru düzgün yapamaz? Üçüncü bölümde bahsettiğimiz gibi bu tip şeylerin cinsiyetle alakası yoktur ve çeşitlilik her insan için geçerlidir. Dikte edilenin aksine pek çok farklı varoluş mevcuttur. Esposito (2011: s. 192) bu anlamda değişime ve farklılıklara işaret ederken, yaşamı tekilleşme (süreç) olarak adlandırır. Her ne kadar belli bir kalıba dâhil edilmeye ve kontrol altında tutulmaya çalışılsa da her yaşam kendine içkin, özgün ve tekildir.

Toplumda farklılıklar kabul görmez. Farklı olan anormal olur. Aşkın değerlerin bulunduğu merkezin çemberi dışında kalır. Spinoza'nın etik felsefesinde aşkın değerlerin karşısına içkin değerler çıkarılır. Benzer şekilde Nietzsche'de de aşkın değerler reaktif güçler olarak açıklanır. Bunlar kısıtlayıcı, baskılayıcı, dayatmacı, zaptedici, olumsuzlayıcı ve enerji sömürücü güçler olarak tasvir edilir. Diğer yandan içkin değerler ise aktif güçler olarak nitelendirilir. Bunlar ise olumlayıcı,

özgürleştirici, üretici, umut verici, enerji yükseltici güçlerdir⁸. Reaktif kuvvetler faaliyeti kısıtlar, bireyi tek-tipleştirir ve eylemi olumsuzlayarak bireyin enerjisini düşürür (Chanter, 2009: ss. 93-99). Aktif olanda bireyin hisleri ve eylemleri bastırılmaz, ötekileştirilmez; olumlanır. İçkin ve aktif olan, kişinin ne yapabileceğiyle ilişkilidir. Spinoza sınırları ve kısıtlamaları kırarak, esneterek, olumlayarak kişinin yaşamdaki mutluluğunu ön plana çıkarır (Yücefer, 2017). Varoluş olasılıkları, çeşitlilikleri ve farklılıkları artık hor görülmez ve doğal kabul edilerek olumlanır⁹. Spinoza’da varlıklar arasında bir üstünlük veya aşağılık dereceleri bulunmaz (Deleuze, 1990: s. 82). Dolayısıyla çemberin içi ve dışı yoktur.

Her ne kadar romanda Bella bu olumlayıcı, içkin olanı en iyi simgeleyebilecek karakter olarak çizilmiş olsa da, her halükarda toplumun dayatmasına maruz kalır. Örneğin; Antonia’nın ilişkisini olumlayan, onu hayatı derin bir şekilde solumaya teşvik eden, şahsın mutluluğuna işaret eden bir tutum benimser. Kendisi için bunu yaparken dışlandığını da bilir. Buna rağmen eylemlerinden pişmanlık duymaz, kendisiyle olan ilişkisinde içkin bir güç üretir. Tersine Antonia eylemlerinden dolayı büyük bir suçluluk hissine kapılır. Hatta bu his onu fizyolojik boyutta etkileyecek bir dozdadır. Antonia romanın başında bekâr bir kadın olarak cinsel ihtiyaçlarını karşılayamaz ve bunları kendince gidermeye çalışır. Fakat her seferinde büyük bir suçluluk duygusuyla dolar.

“İşte yine yüreğini acı gibi gelip geçen, bir kansermiş gibi içini kemiren suçluluk, iç sıkıntısı ve pişmanlık duygularıyla doluydu” (Montero, 2007: s. 71).

Toplum, gelenekler ve dinsel öğretiler bireyin cinsel yaşamını sadece evlilik kurumu içerisinde onaylar. Onun dışındaki bütün cinsel eylemleri yasaklarken kişinin kendisini tatmin etmesini de ayıp, ahlaksızlık ve günah olarak değerlendirir. Böylece kişinin fiziksel ihtiyaçlarından olan cinsellik büyük bir tabuya dönüşürken bireyler üzerinde büyük bir baskı oluşturur. Bununla birlikte birey suçluluk duygusu geliştirmeye başlar ve daima (çoğu zaman ayırımında olmadığı) kronik bir huzursuzluk benliğinin bir parçası olur. Foucault (2017: s. 102) bir kültürün ve dolayısıyla normların belirlediği toplumsal ilişkilerin, kişiye çelişkili bir gerçeklik sunduğunu ve bu yüzden kişiyi sürekli huzursuz ederek toplumsal çevresiyle ilgili olumsuz tecrübelerle ittiğini söyler. Bahsi geçen bu suçluluk duygusu bireye hayatının ilk yıllarından itibaren öğretilmektedir. “Yanlış bir şey yaptın, suçlu hissetmelisin” dayatması bireyi kısıtır ve zapt eder. Pifarré Clapés (2005: ss. 16-17) organik ve biyolojik kökenli içkin arzuların, bedene dayatılan aşkın normlar tarafından müdahaleye maruz kalarak kanalize olduklarını ve doğal oluşumundan koparıldıkları için bireyde suçluluk duygusuna yol açtıklarını ifade eder. Antonia her haz anından sonra gelen suçluluk duygusuyla kendisini değersiz hisseder, olumsuz enerji bütün vücudunu sararak onda fizyolojik tepkimeler oluşturur:

“Baş dönmesi yok oluyor, yerini giderek bir kirlilik ve suçluluk dolduruyordu” (s. 20).

Yaptığı eylemden dolayı hissettiği suçluluk duygusu Antonia’da baş dönmesine sebep olurken, kendisine olan özgüvenini de zedelemekte ve bütün bunlar onun sosyal hayatındaki temaslarını ve alışkanlıklarını şekillendirmektedir.

“(Antonia) cinselliğe razı olmanın korkunç bir günah olduğu düşüncesindeydi” (s. 18).

Genç delikanlı Damián’la yaşadığı ilk cinsel birleşmede yine kendine yönelik büyük bir suçluluk, değersiz hissetme duygularına kapılır. Birileri kişiye “bu yaptığın yanlış, günah” demediği sürece kendisi yanlış ve günahı inşa etmeyebilir. Antonia gençliğinden beri kendisine dayatılan doğrularla yaşantısını belirlemiş bir kadın olmuştur. Hali hazırda arzuların, hazların tek bir kanalı yokken, nasıl bütün bunlardan sorumlu tutularak “yanlış” olarak tanımlanabilir? Neden birey daima kendisini kontrol altına almaya, suçlu hissetmeye, utanmaya, özgüvenini kaybetmeye itilir? Antonia ancak ellili yaşlarında hazzın ve arzuların onu teşvik ettiği eylemleri gerçekleştirmiştir. Burada da ilk kez som bir mutluluğu tattığı ifade edilir:

“(Bella) bana dünyanın tadını çıkarmak gerektiğini söylüyordu, sanırım bunu şimdi yapıyorum. [...] mutluluk anları çok daha uzun” (s. 135).

Antonia’nın yasak, yanlış, ahlaksızca ve günah bir eylemden duyduğu bu mutluluğu ve tatmini nasıl yorumlamak gerekir? Spinoza ve Nietzsche’nin felsefelerine bakıldığında bütün bunlar olumlanacak birer eylemdirler. Kişinin içkin ve aktif gücünü yükselten eylemler etikle alakalıdır.¹⁰ Bu iki düşünürün insanların eylemlerine olan yaklaşımı ayırıcı, dışlayıcı değil, anlayıcı, doğallaştırıcı ve olumlayıcıdır.

Antonia’nın suçluluk duygusu ona öğretilmiştir. Böyle hissetmesi gerektiği için böyle hissetmek artık onda irade dışı bir olguya dönüşmüştür. Donald Nathanson’a (1994: s. 4) göre suçluluk duygusu, bir çeşit kuralın ya da kanunun ihlalinde meydana gelen hatalı davranışlarda cezayı öngören bir duygu olarak ortaya çıkar. Antonia da hatalı bir davranışta bulunduğunu, (ahlaken) cezalandırılmayı hak ettiğini düşünerek kendisini sürekli suçlar. Kişi bir şeyleri yanlış yaptığını düşünerek adeta kendisine işkence eder. Bu duygular beden enerjisini soğurur. Peki, ama kişinin yaptığı eylemlerin yanlış olduğu söyleyen kimdir? Neden ve nasıl yanlış olur bu eylemler? Kime ve neye göre? Sürekli söylenen sözlerden, davranışlardan, bir anda beliren hislerden ve arzularından, bir konu ya da kişi hakkındaki düşüncelerden dolayı suçluluk duyarak kişi kendine yüklenir. Bu duygu onun içini kemirir ve yorar. Fizyolojik boyutta da işlemeye devam ederken, hayat kalitesini düşürür ve bedensel enerjiyi, potansiyeli, yapılabilecekleri bastırır. Bu anlamda Nietzsche ve Spinoza’nın olumlayıcı felsefesi bireye umut verirken, Deleuze’un arzu kavramı her düşünce ve eylemin doğal bir süreçte ortaya çıktığını vurgulayarak olumsuz olmadığını gösterir.

4. Suç

Bu bölümde, önceki bölümlerde temelin verilmiş olduğu üzere bireyin toplumsal normlardan oluşan sıkışmasının onu suça nasıl meyil ettiği irdelenecektir. Hangi türlerde suçla karşı karşıya olunduğundan bahsedilerek ne gibi sonuçların nasıl oluştuğu açıklanmaya çalışılacaktır.

Yıldırım'a (2014: s. 3) göre suç, toplumsal yapıda belirir ve sosyal ilişkilerdeki çözümler nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Böylece toplumsal yapının içerisindeki problemlere indirgenmiş bir suç kavramı görülür. Romanda iki tür suç göze çarpar: İlki, bireyin bir başka bireye karşı işlediği suç; ikincisi, bireyin toplumsal normlara karşı işlediği suçtur. Elbette bu suçların her biri katmanlar halinde oluşur. Önceki bölümlerde bahsedilen konular, suça iten unsurlar olarak belirir. Romanın sonunda Bella'nın bir anlık kendini kaybetmesiyle Antonio'yu balkondan aşağı atarak canına kastetme suçu görülür. Bu, elbette roman boyunca okunan Bella karakterinden beklenilecek bir eylem değildir. Fakat yalnızlığı, itilmişliği, şahsi kararlarının ve yaşamlarının hor görülmesinin yarattığı psikolojik baskı ve toplum içerisindeki konumu itibarıyla sürüklendiği meslek hayatıyla ekonomik durumu çeşitli dinamiklerle iç içe geçerek onu suça teşvik eder. Antonio'nun kız kardeşi Antonia'ya olan haksız davranışına -son zamanlarda yaşamış olduğu hayal kırıklıkları ve derin yalnızlık hissinin de katkısıyla- dayanamaz ve onu cezalandırmak isteyerek balkondan aşağı atar. Çünkü Antonio'nun kendisi evli kadınlarla gönül eğlendirme ve aşk maceralarına atılma hakkına sahipken, söz konusu kız kardeşinin genç bir delikanlıyla ilişkisine geldiğinde ahlak bekçisi kesilmesi Bella'yı son raddede çılgına çevirerek suça iter. Kendilerine yapılan haksızlığa karşı bir tepkidir bu. Kadınların yaptıklarının erkekler tarafından hor görülmesi, kadınların zayıf ve hafif meşrep olarak addedilmesi yalnızca söylemsel boyutta kalmaz, onların yaşamlarını da etkiler. Bu etki altında mutsuzluğa itilen Bella, nihayetinde büyük bir sıkışmayla patlama yaşar ve durağan şartlarda asla yapmayacağı suç eylemine itilir. Kara roman türünde okuduğumuz üzere bir kişinin neden suç işlediği toplumsal gerçeklik boyutunda irdelenir. Bella da roman boyunca bu toplumsal gerçeklik boyutunda ele alınmıştır ve sonunda suça meyil etmesinin altyapısı geniş bir perdede verilmiştir.

Öteki suç ise herhangi bir bireye karşı yapılan değil de, normlara karşı yapılan bir suçtur. Antonia ve Damián'ın bir gece vakti halka açık bir parkta cinsel birleşme yaşamlarına tanık olan polis memuru García onları gözaltına alır. Kenevir bunun sosyal kontrol olduğunu belirtir. Kenevir'e (2015: s. 237) göre "toplumsal düzeni koruyan ve bu düzenin devamını sağlayan çeşitli sosyal kontrol mekanizmaları vardır. Bu yolla toplum, birey üzerinde kontrol sağlayarak ona normlara uyması konusunda baskı uygular. Sosyal ve kültürel sapma da toplumsal düzensizlikle ilgilidir". Bu bağlamda bakıldığında Antonia'nınki sosyal sapma türünde bir suç olarak

adlandırılabilir çünkü kültüre ve normlara karşı işlenmiştir. Fakat sonuçta yine bir gözaltına alınma ve sorgulanma olduğu için ahlaki boyutta olarak belirse bile maddi bir yaptırım söz konusudur.

Fakat Antonia'yı bu suça iten yine toplumsal normların kendisidir. Baskılayıcı ve kontrol altında tutucu bu güçler bireyin özgüvenini sarsan, sıkışma yaratan ve bu sıkışmadan doğan bir patlamaya yol açan unsurlardır. Ömrü boyunca hiç âşık olmamış ve cinsel açlık yaşamış olan Antonia için artık hiçbir şey önem teşkil etmezken, suçluluk duygusu ve utanç hissi de yok olmuştur. Bu yüzden korku ya da güvensizlik hissetmeden gözü kara bir şekilde sosyal sapmaya meyil etmiştir. Antonia'yı inşa eden toplum, yine onu kendi elleriyle suça iter.

Bella ve Antonia ellili yaşlarda toplumun şekillendirmeye çalıştığı, itilmiş ve yine aynı şekilde toplum tarafından suça teşvik edilmiş kadınlardır. Benzer eylemleri Antonio ve Menéndez yaptığında, erkek oldukları için hoş görülürken, toplumun temelinde büyük bir adaletsizlik olduğu anlaşılır. Örneğin Menéndez'in bara gelen genç kadınlara sarkıntılık etmesi ve onlar hakkındaki söylemleri şaşırtıcı olsa da yadırganmaz:

“Baban olsaydım sana ne yapardım görürdün, diye ekledi Menéndez ateşli ateşli; bakışında akrabayla yaşanan cinsel ilişkinin ışıltısı apaçık görünüyordu” (Montero, 2007: s. 49).

Hâlihazırda bir kadın için evlilik dışı bir ilişki ahlaki olarak doğru görülmezken, bu bir erkek için normal karşılanmaktadır. Fakat bu durum bunun da ötesinde olmasına rağmen garipsenmemektedir. Kastedilen ilişki enstest bir arzuyu ifade ederek enstest ilişkiyi de meşru kılabilen bir boyuttadır. Menéndez yeri geldiğinde Bella'nın güvenilmez ve ahlaksız olduğunu söylerken, kendi eylemleri ve arzuları için herhangi bir suçluluk ve yanlışlık hissi duymaz. Bütün bunlar başkarakterlerin adalet kavramını sarsan, haksızlığa uğramış olmaktan doğan hezeyan duygusunu tetikleyen ve bir hınç duygusuyla suça meylettiren unsurlardır. Böyle adaletsiz bir ortamda da kişilerin eylemleri baskılanır, kontrol edilir ve kendi içlerinde ve çevrelerinde yeni eylemler ortaya çıkmasına yol açar. Nitekim iki kadında da durum bu şekilde gelişmiştir.

Sonuç

Çalışmanın kaygısı toplumsal normların, ideoloji, din, kültür gibi aşkın değerlerin bireyin hayatını şekillendirmesini, bu değerlerin ve normların dışında kalmış bireylerin anormal addedilip olumsuzlamasının kişinin kendi içinde ve çevresiyle olan ilişkisinde nelere yol açabileceğini ve suça nasıl bağlanabileceğini Rosa Montero'nun “Te Trataré como a una Reina” (Sana Kraliçeymişsin Gibi Davranacağım) adlı romanından örnekleyerek göstermekti. Bu bağlamda Deleuze ve Guattari'nin ve Foucault'un haz ve arzu; Nietzsche ve Spinoza'nın da olumlama kavramları dâhil olmuştur. Böylece hayatın her köşesinden çıkan iktidar mekanizmalarının ve toplumsal normların kişilere neyi arzulaması ve neye karşı haz duymaları gerektiği dayatılarak

öğretildiği vurgulanmıştır. Öte yandan cinsiyet karşıtlığı üzerinden kadına ve erkeğe biçilen görevlerle toplumsal cinsiyetin adaletsizliklerine değinerek kişiyi soktuğu kısıkaç ifade edilmiştir. Hayattaki türlü karşılaşmalardan ve temaslardan doğabilecek farklı dinamiklerle oluşan ontolojik çeşitliliğin normatif mekanizmalarla nasıl kısıtlandığı gösterilmeye çalışılırken, aslında bunların nasıl olumlanabileceği de “etik” kavramı üzerinden anlatılmaya çalışıldı. Her insanın bulunduğu koşul, çevresi, temasları, biyolojik ve psikolojik yapısı, karakteri çok farklı bileşimler oluştururken toplum içerisinde de ayrı ayrı arzular üreten yapılar olarak belirir. Bu yüzden tek bir doğruyu ve normu her bir bireye dikte etmek ve o bireyin bunu kabul edip devam ettirmesini beklemek adaletsiz bir tutum olacaktır. Direk’in (2018: s. 214) de dediği gibi davranış ve dil yoluyla dayatılan normlar her zaman, herkes üzerinde aynı şekilde etkili olmamaktadır. Çeşitlilikler ve farklılıklar “sapıklık”, “yanlışlık” ve “ahlaksızlık” değildirler. Hâlihazırda bu sözcükler içlerine anlam yüklenmiş üretilmiş birer ifadedirler. Benzer şekilde Özkazanç (2015: s. 106) da şöyle der: “Evenselin kuruluşu paradoksaldır çünkü somut bir içeriği yoktur, o sınırsız sayıda, uzayıp giden eşdeğer talepler zincirine bağlı olarak ve bu zincir nedeniyle sürekli uzaklaşan bir ufuktur”. Dolayısıyla her bir insana uyum sağlayacak tek ve mutlak bir hakikat ve doğru olduğu iddia edilemez.

Bireylerin sıkışmış ve suçlu hissetmesi, ya da huzursuz ve güvensiz hissetmesine yol açabilecek bu normlar öyleyse tarafı bir gerçeği vaat ederler. Erkeğin inşa ettiği erksel bir dünya düzenini dikte eden bu normlar, yine erkeğin kendisine de zulmederken, kadını dipsiz bir kuyuya atarak yaşamı olumsuzlar. Ontolojik çeşitliliğin önünü kapayıp yalnızca üremeye dayalı ilişkilerin, hislerin inşasında direten bu normlarla toplum içerisinde bir çözülme de meydana çıkar ve toplumsal kaynaklı suçlara itilen “anormal” bireylerle karşı karşıya kalınır.

Çalışmanın konusu olan romanda da bahsedilen bu unsurları temeline alan suçlarla karşılaşılır. Kara roman olma özelliği taşıyan romanda karakterlerin iç dünyaları ve birbirleriyle olan temasları ayrıntıyla verilirken, aslında suça teşvik eden dinamikler de gün yüzüne çıkarılmış olur. Kişinin suç eylemine gelesiyeye kadar geçtiği aşamalar, psikolojik değişimler, düşünsel yapıdaki farklılıklar toplumsal çözülmedeki ayrıntılar olarak sunulur. Böylelikle “suç” kavramı ontoloji, toplumsal cinsiyet, norm, iktidar, arzu ve haz ilişkileri içerisinde katmanlanarak boyut kazanır.

Kaynakça

- Adler, A. (2003). *İnsan Tabiatını Tanıma*. (A. Yörükan, çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası.
- Ahmed, S. (2017). *Duyguların Kültürel Politikası*. (S. Komut, çev.). İstanbul: Sel.

- Butler, J. (2005). *İktidarın Psikik Yaşamı: Tabiiyet Üzerine Teoriler*. (F. Tütüncü, çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Butler J. (2015). *Savaş Tertipleri: Hangi Hayatların Yası Tutulur?* (Ş. Öztürk, çev.). İstanbul: Yapı Kredi.
- Butler, J. (2016). *Cinsiyet Belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*. (B. Ertür, çev.). İstanbul: Metis.
- Chanter, T. (2009). Psikanalitik ve Post-Yapısalcı Feminizm ve Deleuze. (Z. Direk, çev.). *Cogito: Feminizm*. Sayı: 58. s. 93-130.
- Çabuk Kaya, F. D. (2011). Kadın Beyni Erkek Beyni Varsa Eşcinsel Beyni de Var mı? *Cogito: Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram*. Sayı: 65-66. s. 167-174.
- Deleuze, G. (1990). *Expressionism in Philosophy: Spinoza*. (M. Joughin, çev.). New York: Zone Books.
- Deleuze, G. ve Guattari, F. (2014). *Anti-Ödipus: Kapitalizm ve Şizofreni*. (F. Ege ve H. Erdoğan ve M. Yiğitalp, çev.). Ankara: BS.
- Direk, Z. (2013). *Queer Kuram ve Cinsiyet Farklılığı*. Zeynep Direk Word Press. <http://zeynepdirek.wordpress.com//2013/01/04/queer-kuram-ve-cinsiyet> adresinden erişilmiştir.
- Direk, Z. (2018). *Cinsel Farkın İnşası*. İstanbul: Metis.
- Durkheim, E. (1982). *The Rules of Sociological Method*. (W. D. Halls, çev.). New York: Free Press.
- Esposito, R. (2011). *Bíos: Biopolítica y Filosofía*. Argentina: Amorrotu Editores.
- Etchezahar, E. (2014). *La constitución social del género desde la perspectiva de la teoría de la identidad social*. Ciencia, Docencia, Tecnología. Vol. 25. Núm: 49. Argentina. 128-142.
- Foucault, M. (2004). *Abnormal: Lectures at the Collège de France, 1974-1975*. Trans. G. Burchell. New York: Picador.
- Foucault, M. (2016). *Cinselliğin Tarihi*. (H. U. Tanrıöver, çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Foucault, M. (2017). *Akıl Hastalığı ve Psikoloji*. (E. Bayoğlu, çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Galán Herrera, J. J. (2008). El canon de la novela negra y policíaca. *Tejuelo*. Núm: 1. s. 58-74.
- Grosz, E. (2011). Deneysel Arzu: Queer Öznelliği Yeniden Düşünmek. *Cogito: Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram*. Sayı: 65-66. s. 7-36.
- Habip, B. (2015). Freud ve Kadınlık. *Cinsiyetli Olmak*. İstanbul: YKY. s. 25-34.

- Kemik, D. (2014). Gilles Deleuze'ün Felsefesi ve Queer Teori: Kadın-Oluş Kavramının Düşündürdükleri. *Kaos GL*. Sayı: 138. s. 42-47.
- Kenevir, F. (2015). Suç, Sapma ve Din: Suça Karışan Kadınların Dini Bağlılık Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. *Dini Araştırmalar Dergisi*. Cilt: 18. Sayı: 46. s. 233-249.
- Kılıç, S. (2013). *Deleuze-Guattari Şizöanaliz: Yaratıcı Bir Fark ve Arzu Ontolojisi*. Ankara: Sentez.
- Kristeva, J. (1980). *Desire in Language: A Semiotic Approach to Literature and Art*. New York: Columbia University Press.
- Miranda-Novoa, M. (2012). *Diferencia entre la perspectiva de género y la ideología de género*. Universidad de la Sabana. Vol. 21. Núm: 2. Chía-Colombia. s. 337-356.
- Montero, R. (1997). *Sana Kralıçeymiş Gibi Davranacağım*. (A. Özçelebi, çev.). İstanbul: Can Yayınları.
- Montero, R. (2007). *Te trataré como a una reina*. Madrid: Seix Barral
- Nathanson, D. L. (1994). *Shame and Pride: Affect, Sex, and the Birth of the Self*. New York: W. W. Norton & Company.
- Nietzsche, F. (2016). *İyinin ve Kötünün Ötesinde*. (M. Tüzel, çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankarı.
- Özkazanç, A. (2015). *Feminizm ve Queer Kuram*. Ankara: Dipnot.
- Pifarré Clapés, Ll. (2005). *El sentimiento de culpa en Freud y Nietzsche*. Barcelona: Molera.
- Rino Ponce, M. M. (2016). *La Novela Negra Española. Un Ejemplo Contemporáneo: Dolores Redondo*. Universidad de Málaga. Siglo XXI. Literatura y Cultura Españolas. Núm: 14. s. 69-81.
- Sarıtaş, E. (2016). Normativite, Kırılganlık ve Yas: Judith Butler'ın Düşüncesinde Biyopolitikanın Yeri. *Biyopolitika: Foucault'dan Günümüze Biyopolitikanın İzdişümleri*, Cilt II. Ed. Onur Kartal. Ankara: NotaBene. s. 299-325.
- Saygılıgil, F. (2016). Giriş. *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları*. Ankara: Dipnot. s. 9-16.
- Spinoza, B. (2016). *Etika*. (H. Z. Ülken, çev.). Ankara: Dost Kitabevi
- Swab, D. (2018). *Beynimiz Neyse Biz Oyuş*. (E. U. Ahkan ve B. S. Haktanır, çev.). Ankara: Akılçelen.
- Yıldırım, A. (2014). Sosyo-kültürel Yapı ve Suç Olgusu Arasındaki İlişki: Malatya İli Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. Sayı: 16 (özel sayı:1). s. 1-7.
- Yücefer, H. (2017). Ahlak İçin Başka Bir Soykütük: Deleuze'a Göre Spinoza'nın Pratik Felsefesi. *Teorik Bakış: Spinoza*. Sayı: 9. s. 75-81.

¹ Burada şunu belirtmek gerekir: Dick Swab'ın pek çok düşüncesi ve tezi varoluşun çeşitliliğini olumlar niteliktedir. Spinoza ve Nietzsche'nin olumlayıcı felsefeleriyle benzeyen fikirlerini bilimsel verilerle destekleyip sunar. Pek çok açıdan Swab'ın varoluşa dair düşünceleri ve çalışmaları metnin ana tartışmasına fikir veriyor olsa da, bu konudaki söylemlerine eleştirel yaklaşılmaktadır.

² Kişinin normlarca birey olarak kabul edilmesi ve tanınması yalnızca cinsiyet kavramıyla değil, ırk, din, mezhep, etnisite ve cinsel kimlikle de alakalıdır. Çalışmada cinsiyete yüklenen normatif anlamlar üzerinden kişinin birey olarak kabul edilmesi sorununa odaklanılmaktadır. (Bu konu hakkında daha geniş bir çalışma için, bkz. Foucault, 2003; Butler, 2005; Butler, 2015; Butler, 2016 Ahmed, 2017)

³ Bkz. Habip, 2015.

⁴ Burada “nesnel” sözcüğünü kullanırken “tarafsızlığa” işaret edilmektedir. Bunun da sebebi Psikanaliz'in doğru verilere ulaşması için yeteri kadar çeşitli perspektiflerden yararlanıp yararlanmadığı üzerine olan şüphe ve eleştiridir. Yine burada Freud'un “nevrotik” ve “histerik” olarak addettiği kadınlara yönelik gerçekleştirdiği analizlerin hep aynı kanaldan ilerlemesi sorgulanmaktadır. Bu şuna benzetilebilir: sürekli terleme ve susama belirtileri gösteren bir kişinin sıkıntısını anlamak için hep aynı metot kullanılıyor (örneğin sadece şekerinin ölçülmesinde dilitiliyor). Çeşitli deneyler ve metotlar kullanılmadığı için -fizyolojik de olsa psikolojik de olsa- iddia edildiği türde bir sorun olmayabileceği (ve yine bu yüzden Bella Habip'in yazısında belirttiği gibi “durduk yere ağlayıp bayılan” kadınların konu edilmesi gündeme geliyor) düşünülüyor. Yani doğru verilere ulaşmak için tek yönlü ve taraflı bir aralıktan ilerleniyor. İşaret edilmek istenen şudur ki terleyen veya susayan beden hasta olmak haricinde pek çok duygusal tecrübeden de geçiyor olabilir: heyecanlı olmak, mutlu olmak, endişelenmek ve korkmak gibi. Sonuçta bu duygular fizyolojik tepkimelere yol açıyor. Duyguların ve hislerin sebep olduğu fizyolojik tepkimeler böylelikle psikanalist bakış açısıyla taraflı ele alınmış oluyor. Dolayısıyla “ayılan bayılan” kadın imajına yönelik psikanalist yaklaşımdan ziyade, ilk etapta doktora yönelmek belki de yapılması gereken ilk şeydir. Bir belirtinin psikolojik ya da fizyolojik kökenli oluşundan ziyade, daha çok fizyolojik boyutundaki tepkimelerini ön plana koyarak herhangi bir karşıtıktan kaçınılmaktadır. (Bu konuda fikir veren ve konuyu örnekleyerek düşünmeye iten Dr. Ege Selin İşlekel'e teşekkürler.)

⁵ Bu konu hakkında daha ayrıntılı bir çalışma için ayrıca bkz. Deleuze, G.; Guattari, F. (2014).

⁶ Bkz. Swab, 2018; Deleuze ve Guattari, 2014.

⁷ Aile ve çocuk mefhumlarına yüklenen “kutsal” bir anlam anlaşılmaktadır. Fakat “kutsal” sözcüğü de tartışmaya açıktır. Tekrarın ve alışkanlıkların temel oluşturduğu gelenekler nasıl olur da bir kavramı “kutsal” addedebilir? Sonsuz sayıdaki çeşitliliğe sahip varoluşlara tek bir aşkın doğruyu ve kutsalı dikte etmek, doğanın barındırdığı için farklılığı da yok saymaktır. Böylelikle yaşam olasılıkları da göz ardı edilir.

⁸ Bkz. Nietzsche, 2016; Spinoza, 2016.

⁹ Burada zihinler ve beyinler birer makine olarak düşünülmemektedir. Her oluşumun kendine ait bir makinesi vardır. Her makine farklı bir şey üretir. Dolayısıyla bir kişinin tavırlarını, düşüncelerini, tutumlarını konuşurken şöyle denebilir: onun makinesi onu üretiyor. Bu bağlamda yaklaşıldığında iyi-kötü, doğru-yanlış, ahlaklı-ahlaksız tarzı karşıtlıklar da yok oluyor. Elbette bu makineler de daima değişime açık oluşun yapıları olduğu için öngörülemez, önceden belirlenemez niteliktedirler. Sonuç olarak bu yaklaşım oluştaki farklılıkları, çeşitlilikleri ve değişimleri olumlar yapıdadır.

¹⁰ Burada “etik” ve “ahlak” arasında bir ayrım yapmak gerekebilir. Spinoza'ya göre “etik” kişiye içkin, kişinin yaşam enerjisini yükselten, bedeninin ve zihninin yapabileceklerine işaret eden, baskılamayan, kısıtlamayan, sınırları aşan bir kavramdır. Öte yandan “ahlak” ise kişiye dikte edilen aşkın, baskılayıcı, dikte edici, kişinin yapabileceklerini sınırlayan, çemberin dışına çıkmasını engelleyen bir kavramdır (bkz. Spinoza, 2016).